

Ordinacions locals en terres del Baix Llobregat i Penedès

Santa Creu d'Olorde i Sant Bartomeu de la Quadra

I

NOTA INTRODUCTÒRIA

La dedicació del present volum a títol d'homenatge —ben justament merescut— al bon amic i excellent arxiver Josep M.ª Madurell, em dóna ocasió de presentar reunides ací les referències a diverses *Ordinacions* locals, els textos de les quals he pogut localitzar —alguns d'ells mercès al bon olfacte del nostre amic— en els protocols de l'Arxiu Notarial barceloní (= AHPB), amb el qual tan entranyablement s'ha familiaritzat durant més d'un terç de segle. L'aprofitament dels rics fons documentals d'aquest arxiu per investigadors i estudiosos, amb Madurell al davant, ha quedat prou palès en el camp de la història econòmica, de la història jurídica i també de la història literària i artística, a través de nombroses publicacions. Em plau d'assenyalar, amb la meva modesta aportació, que també forneix la documentació notarial elements valuosos pel coneixement del dret municipal català, especialment d'un determinat tipus de fonts normatives de la vida interna de les localitats i de la regulació dels aspectes més corrents en l'actuació comunitària dels seus habitants. Nosaltres mateixos, ja fa quinze anys, vàrem

poder oferir una mostra d'un gènere d'aquestes ordenances municipals, pouades també en l'Arxiu de Protocols barceloní.¹ Llavors es tractava, però, d'un grup d'*Ordinacions* destinades a estructurar el règim orgànic de la pròpia universitat o municipi. Les que avui presentem pertanyen al tipus més ampli i corrent d'*Ordinacions* locals o municipals, de policia o bon govern del poblat o terme corresponent.

La importància d'aquest gènere de textos en la teoria de les fonts jurídiques locals és certament relativa, i no pot comparar-se amb les plasmades en els reculls de *Costums* o *Privilegis*, *Usances*, etcètera, alguns dels quals arriben a adoptar la tònica de petits codis municipals, però així i tot, en el seu nivell d'ordenança o reglamentació menor, no pot menysprear-se pas el seu interès per al coneixement de la vida jurídica local, justament en molts aspectes que per la seva naturalesa interna i detallista escapen a la preocupació d'aquelles redaccions més solemnes i de contingut més rellevant. Efectivament, l'atent examen de les nostres *Ordinacions* ens deixa entreveure el batec de la vida popular d'una ciutat o vila, l'adequada ordenació de nombrosíssims extrems del dinamisme social d'una comunitat veïnal, en la seva petita economia rural o urbana, en el funcionament dels serveis públics i el seu bon ordre, en el manteniment dels usos i costums sobre aprofitaments comunals, policia rural, respecte a la propietat, limitació de pastures, regularitat en els proveïments i en la correcta utilització de pesos i mesures, etc. Però tampoc no hi manca, dintre aquest feix de regulacions administratives —usualment amb la seva corresponent prevenció punitiva per cas d'infracció—, alguna disposició que altra de més entitat, com poden ésser les relatives a l'ordre públic, obligacions militars, i, més o menys indirectament, a la pròpia organització i funcionament del règim de govern de la localitat, l'actuació de les autoritats superiors, etc.²

1. J. M.ª FONT RIUS: *Ordenanzas de reforma orgánica en municipios rurales catalanes (siglos XVI-XVII)*, en *Anuario de Historia del Derecho Español*, vol. XXXI (1961), pp. 569-610.

2. Vegeu, al respecte, el nostre pròleg a «*El Llibre de la Cadena*» de Reus, de Josep M.ª GUIX SUGRANYES. Reus, 1963.

No són pas desconegudes, ni de bon tros, les manifestacions d'aquest gènere d'*Ordinacions*, en llocs del nostre país. Ja fa una cinquantena d'anys, que l'il·lustre historiador català, Francesc Carreras Candi, en donà a conèixer un bon nombre, corresponents a diverses comarques, i a diverses èpoques, entre els segles XIII i XVII.⁸ Després d'ell, altres estudiosos n'han publicat també d'altres —no pas gaires— de manera aïllada. Però en resten moltes més, escampades pels arxius locals, que seria bo anar recollint i publicant per prosseguir i completar al més possible la tasca d'aquell benemèrit historiador. Nosaltres, avui, hi aportem un xic del nostre esforç espigolant del nostre dossier, ja força nombrós de textos recollits, les referències a aquelles *Ordinacions* que per trobar-se en l'Arxiu de Protocols de Barcelona es justifica que siguin presentades en aquest volum.

Es tracta d'un grup de textos corresponent a localitats de la banda del Baix Llobregat i Penedès. A diferència de les publicades per Carreras Candi, que corresponien més aviat a nuclis urbans, aquests pertanyen a llocs rurals, centrats, generalment, en un terme o parròquia; però també, a vegades, en un districte senyorial, una baronia constituïda per diversos poblats (com és el cas d'Aramprunyà o de Jafra), i es mouen cronològicament entre finals del segle XVI i finals del segle XVII, època en què les universitats o municipis rurals —generalment de dependència senyorial— han consolidat la seva estructura com a tals, i despleguen la funció normativa plasada en la promulgació o obtenció d'unes *Ordenances* per al règim intern. L'autonomia d'aquests municipis està limitada certament per l'autoritat superior del senyor jurisdiccional o del seu representant: el batlle. Per això, si en alguns casos veiem que són els jurats i el Consell els que prenen la iniciativa de redacció d'unes *Ordinacions*, aquestes reben la seva aprovació definitiva del representant senyorial (Santa Creu d'Olorde, Sant Boi). En d'altres, és aquest mateix representat qui apareix com autor d'aquelles (Aram-

8. F. CARRERAS CANDI: *Ordinacions urbanes de bon govern a Catalunya (segles XIII a XVII)*, en Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona, vol. XI (1923-24), pp. 292-334, 365-431; vol. XII (1925-26), pp. 37-62, 121-153, 189-208, 286-295, 368-380, 419-423, 520-533.

prunyà, Capellades). I també és corrent que l'ordenació normativa es presenti com a *Crida* o *Ban*, preconitzat pel batlle, l'agent de l'autoritat superior en l'àmbit local, actuant-ne, és clar, com a delegat (Castellet, Jafra). En aquest cas, la *Crida* comença per la fórmula d'anunci públic: «Ara oyats generalment...» i es rubrica amb la d'una imprecació d'observança: «Y guartsi qui guardar sia que Amor ni gratia no haurà», que és usual trobar en les *Crides* o *Bans* locals de molts pobles de Catalunya.

Aparegudes tardanament aitals *Ordinacions* en la trajectòria històrica del nostre país, no podem assegurar la continuïtat de la seva vigència; però si tenim en compte la salvetat que feia el Decret de Nova Planta filipí, de 1716, en el seu article 44, sobre el respecte en les «Ordenanzas que hubiere para el gobierno político de las ciudades, villas y lugares en lo que no fuere contrario a lo mandado aquí»,⁴ podem pensar que moltes d'elles es mantindrien en observança pràctica durant el segle XVIII, i encara entrarien en la passada centúria, fins que la implantació del nou règim constitucional remouria definitivament els pressupostos polítics i administratius en què es basaven, i reemplaçaria aquelles velles *Ordinacions* pel nou tipus més uniformat i centralista de les «Ordenanzas Municipales» previstes en la novella legislació comuna espanyola.

Hem de lamentar que la limitació d'espai ens privi de donar ací els textos íntegres d'aquestes *Ordinacions* locals dels sis pobles que hem pogut aplegar i transciure. En el seu lloc ens limitarem a donar-ne unes referències sumàries sobre llur promulgació i contingut; però, com a mostra de la seva faisó general, publicarem en Apèndix el text d'un exemplar d'aquest tipus, les de Santa Creu d'Olorde i quadra de Sant Bartomeu, amb una prèvia i més àmplia exposició del conext històric en què es generaren, procés de formació i sistematització de contingut.

4. «Novísima Recopilación de las Leyes de España». Madrid, 1805, lib. V, tít. IX, ley 1.ª.

II

PRESENTACIÓ DE LES ORDINACIONS LOCALS
REUNIDES

El grup d'*Ordinacions* que presentem ací correspon a les localitats o termes de Capellades, Baronia d'Aramprunyà, Castellet, Santa Creu d'Olorde, Sant Boi del Llobregat i Baronia de Jafra. Heus ací la seva respectiva ressenya, segons l'ordre cronològic d'aparició.

Ordinacions de la quadra de Capellades. — Foren preconitzades el 14 de juny de 1586, per manament del senyor Lluís Icart, procurador de Fra Francesc Sant Just, monjo del monestir de Sant Cugat del Vallès i paborde de la Pabordia del Penedès, senyor del lloc i quadra de Capellades, pel que fa a jurisdicció civil.

El lloc de Capellades, pertanyent al senyoriu dels Claramunt des dels temps de la restauració de la comarca, cap a finals del segle x, havia anat passant a propietat, primer, i a jurisdicció, després, del monestir de Sant Cugat. La consolidació d'aquesta darrera s'havia efectuat a través de la Concòrdia celebrada el 1352 entre els vescomtes de Cardona, senyors de Claramunt, i el prebost del Penedès del referit monestir santcugatenc.⁵ L'organització jurídica de les seves possessions i drets es basava en la divisió en Pabordies, per sectors o comarques, al front de les quals s'establí un monjo amb el títol de Paborde o Prepòsit, el qual era constituït com a senyor dels llocs enclavats en la dita demarcació. Capellades pertanyia a la Pabordia del Penedès, el titular de la qual és esmentat ja en el segle XIII,⁶ essent coneguda una llista continuada dels posseïdors de tal dignitat des de 1337 a 1794.⁷ Com a tal senyor

5. E. BUSQUETS MOLAS: *Història de Capellades*. Capellades, 1972, p. 24.

6. J. MAS: *Bans o crides fetes al terme de Capellades*, Boletín de la Real Academia de Buenas Letras, Barcelona, III (1905-1906), p. 41.

7. BUSQUETS: *Ob. cit.*, p. 45.

de Capellades, i actuant a través del respectiu batlle, el paborde del Penedès publicà entre 1486 i 1608 diverses crides o bans, conjunts de capítols breus que, fa anys, féu conèixer Mn. Josep Mas,⁸ algunes de les quals ha reproduït més recentment Busquets i Molas, extretes de l'Arxiu parroquial de Capellades. Però, en aquesta sèrie publicada, podem intercalar-hi un altre grup d'Ordinacions o bans, des de 1586, subministrades pel nostre Arxiu de Protocols,⁹ que completen, en certa manera, aquell elenc anterior. Formen un aplec d'11 capítols breus que regulen diversos aspectes de la vida interna de la localitat, no sols de policia rural i urbana estrictament, sinó també relatius a bons costums (joc, blasfèmies, injúries), ús d'aigües de regadiu, proveïments... Els capítols presenten la forma de prohibicions, acompanyades de les sancions pecuniàries corresponents.

Capítols i Ordinacions de la Baronia d'Aramprunyà. — Foren ordenats pel Procurador i governador general de la baronia i castell d'Aramprunyà, el 7 de juny de 1598. Aquest castell i la seva jurisdicció senyorial arrenquen també dels temps de la conquesta de la marca ponentina, i foren propietat de la casa comtal de Barcelona fins al 1333, si bé n'eren catalans la família de Sant Martí, a la qual succeí, en el segle XIII, els Santa Oliva i Centelles. Però en la data referida, el senyoriu directe fou alienat per la Corona a Pere March, la dinastia del qual —hi pertangué el famós poeta Ausiàs March— el posseí fins al 1522, i després per línies colaterals passà als Fivaller de Palau. Per raó d'una successió indivisa i un plet sobre drets particulars, al moment d'atorgar-se les Ordinacions eren senyors d'Aramprunyà, conjuntament, els Torrelles, els Cardona i els Erills.¹⁰ Es tracta d'una recensió de 12 capítols dedicats exclusivament a l'actuació de l'ofici de mostaçaf, a diferència de les matèries més àmplies que sol comprendre aquesta llei de textos que examinem. I resulta interessant constatar l'existència d'aquest

8. MAS: *Ob. cit.*, pp. 41-47.

9. AHPB. Antoni Seriol, leg. 1, manual any 1598 (sense foliació).

10. F. BOFARULL: *El castillo y la baronia de Aramprunyà*. Barcelona, 1911, p. 120.

funcionari local —prou conegut en els populars centres urbans des dels segles de la Baixa Edat Mitjana— en un àmbit rural com era el d'aquestes baronies, bé que en el seu terme s'inclouen diferents nuclis o parròquies, que hem de suposar posseïdores d'un mínim to urbà, com eren els de Castelldefels, Casa de la Roca, Gavà, Viladecans i Sant Climent, poblats existents avui encara, fora de l'esmentat en segon terme. La competència del mostaçaf, en efecte, es projectava, com és sabut, en la vigilància i compliment de tot el referent a pesos i mesures en el petit comerç, bon estat de les provisions i comestibles, regulació de preus, evitació de fraus i acaparament de gèneres, etc. Quelcom d'aquests extrems pot trobar-se en els capítols referits, tots ells també redactats, com de costum, en forma de prevencions sota la sanció pecuniària corresponent.¹¹

Crida — Ordinacions del castell i terme de Castellet en la Vegueria del Penedès. — Aquest text, constituït per set capítols breus, es presenta, com algun altre (així el de Jafra), a manera de Crida preconitzada pel batlle del terme, en Joan Rossell, en nom del seu senyor, en Cristòfor Icart, el 22 de maig de 1631, a continuació de rebre el nomenament que precedeix la referida crida. El castell de Sant Esteve de Castellet, en ple Penedès, que apareix en la restauració de la comarca cap al segle XI, fou posseït un temps pel monestir de Sant Cugat, i després per la família del seu nom que desenvolupà un paper molt important de la reconquesta de la Catalunya Nova, a mitjant segle XVI, junt amb la baronia que centrava havia passat a mans dels Peralta Camporrells. Un membre d'aquest llinatge, Na Dionísia d'Aguilar baronesa de Castellet, es casava el 1616 amb En Cristòfor Icart, baró de Torredembarra, però premoriria al marit, ja que el 1631, el baró-vidu, era qui com a Administrador dels fills comuns amb D.ª Dionísia, hereus de la baronia, nomenava el batlle i, immediatament, a través de la *Crida* d'aquest, promulgava les Ordinacions a què ens referim, que rubricava personalment amb la fórmula referida pàgines abans. Comencen aquestes amb l'habitual expressió del «Ara oyats tothom generalment»,

11. AHPB. Antonio Seriol, lligall 1, manual de l'any 1598 (sense foliació).

i el seu breu capitulat condensa diversos aspectes sobre policia de costums (repressió del joc i blasfèmia), seguretat veïnal (prohibició d'armes il·lícites, convocatòria de *vialós* o sometent, també segurament l'obligació de denunciar les cases deshabitades), regulació de pastures i repressió de furtus en heretats, i algun altre precepte escadusser. És curiós advertir respecte l'esmentada denunciació de masos deshabitats, la prevenció de l'aplicació dels Usatges i Constitucions de Catalunya.¹²

Ordinacions del lloc de Santa Creu d'Olorde i quadra de Sant Bartomeu, promulgades el 15 d'octubre de 1646 pel procurador de les baronies de Martorell, en nom del seu senyor, la Generalitat de Catalunya

Deixem l'esment particular d'aquestes ordinacions per a la segona part del treball, com sia que acompanya de faisó introducció la publicació íntegra del text en l'*Apèndix* del mateix.

Ordinacions de Sant Boi del Llobregat. — Foren confeccionades per les autoritats locals de la vila, el 1665, segons es dedueix de l'anotació que en fa el notari Benet Güell, d'haver-les trobades en un document privat, de sis folis, entre les escriptures públiques del notari de Barcelona Josep Prats, de les quals era regent. Però de fet trobem el seu text incorporat a les escriptures de 1666, del notari Vilana Perles,¹³ i, d'altra banda, al seu final figuren unes diligències purament informals d'haver-se publicat ja abans en diverses ocasions (1610, 1612 i 1618). Constitueixen, sens dubte, les Ordinacions més completes i interessants del grup que hem recollit, i és de doldre que no puguem publicar el seu text per les limitacions d'espai, però confiem que ho farà un dia o altre l'historiador santboianenc Martí i Vilà, que les localitzà ja fa anys en una de les seves monografies i que en dóna una referència força il·lustrativa.¹⁴

12. AHPB. Notari Antoni Felip, lligall 4, llibre 1.er Comuns, anys 1627-1632, folis 112r^o-114v^o.

13. AHPB. Protocol del notari Ramon Vilana Perles, lligall 18, any 1666, fols. 5v^o-11.

14. C. MARTÍ VILÀ: *Estampes Santboianes del segle XVII*. Sant Boi del Llobregat, 1956, p. 58 i ss.

Es tracta d'un extens ordenament de 43 capítols, els 24 primers amb numeració pròpia, en què es reflecteix la vida interna de la vila en prolixa regulació de la policia urbana i rural, dels costums, de la santitat, de seguretat veïnal. És interessant assenyalar que, en la confecció d'aquestes Ordinacions o Crides, s'hi reflecteix la peculiar estructuració jurídic-pública de la vila, partida des de molt temps entre tres jurisdiccions, corresponents a diferents parts o sectors del seu terme: el Reial, de dependència directa del rei, l'Alou, del senyor del castell (llavors el marquès de Vilasoris) i l'Arlovina, del monestir de Valldonzella. Cadascuna d'aquestes parts o bandades tenia el seu òrgan de govern local: Batlle i jurat (el de la part reial s'anomenava Sacramental, no Batlle) i a més, un Consell de 30 i un Consell general de la Vila. En la crida figuren congregats els respectius Batlle o Sacramental, el jurat i quatre consellers per banda, fent-se constar que pertanyen al Consell ordinari o dels 30, facultats pel Consell general a tal efecte.

Crida — Ordinacions de la baronia de Jafra. — Foren precointzades pel batlle de la baronia, Francesc Través, el 5 de setembre de 1638, arran del seu nomenament per Josep Catà i Bertran, que n'era senyor, i presentades pel nunci de Sitges, Antoni Salomó, al rector d'Olivella, Mn. Ildefons Travé, actuant com a substitut de Lluís Fontana, que les recollí en el seu protocol.¹⁵ La baronia de Jafra, citada ja amb castell i terme el 1332, comprenia un paratge interior i bosquetà del massís de Garraf, en la part ponentina, sense haver tingut mai cap nucli de població de certa entitat (doncs la veïna Olivella s'integrava en un castell i jurisdicció diferent). Tan sols la «Capella», actualment mig derruïda, i al costat de la qual s'aixecaria segurament el castell, pot oferir cert testimoniatge d'un centre de districte, una modesta «quadra», terme feudal menor. La titularitat d'aquest senyoriu, a mitjan segle XVII, radicava en la família Catà, ciutadans barcelonins, i un dels seus membres, l'esmentat Josep Catà, fou el que patrocinà les Crides que ens ocupen. Constitueixen aquestes una collecta de 16 capítols breus, la majoria

15. AHPB. Lluís Fontana, lligall 4, manual 14, any 1683, fols. 273-274vº.

d'ells versant, com és natural, a regulació de la policia de boscos, pastures, arbrat, caça, però també de bons costums (joc, blasfèmia) i seguretat veïnal (ús d'armes, viafós), tot escuetament previst sota la corresponent sanció pecuniària. Un capítol reflecteix un interès econòmico-fiscal en ordenar que totes les vendes d'heretats es facin davant el notari nomenat pel senyor per a tota la baronia, sota pena de no fer-se cortesia de lluïsmes. És a dir, el senyor volia controlar les enajenacions immobiliàries en els seus dominis per poder fer efectiva l'exigència del lluïsmes o participació en el preu de venda, per bé que es conformava a fer-ne una reducció (la «cortesia») a fi d'estimular l'atorgament regular notarial, amb la seva coneixença, i evitar l'evasió d'aquella prestació.

III

LES ORDINACIONS DE SANTA CREU D'OLORDE (1646)

Les *Ordinacions* per a la universitat de la parròquia de Santa Creu d'Olorde i la quadra de Sant Bartomeu, són creditors d'especial esment en ésser objecte de publicació en l'*Apèndix* d'aquest article.

a) *La universitat de Santa Creu d'Olorde i quadra de Sant Bartomeu*

La referida *universitat*, apareix en el cos de les *Ordinacions* com pertanyent a les baronies de Martorell. En realitat es tracta de dues baronies distintes, la de Molins de Rei i la de Castellvell o Martorell, però que pel fet d'estar unides des del darrer quart del segle xv en els mateixos titulars, la família Requesens, podien ésser considerades nominalment com una unitat jurisdiccional, sota la rúbrica de Martorell, la vila més important i capital del senyoriu. L'adquisició d'aquestes baronies pels Requesens era el resultat de sengles adquisicions fetes a la Corona en diferents moments: la de Molins

de Rei el 1430 i la de Castellvell, el 1474, però reflex ambdues de la progressiva afecció i ascendència guanyada per aquesta família des dels temps del Magnànim. D'altra banda, en aquestes vendes per part de la Corona es pot advertir un exponent d'aquell fenomen tardà d'alienació de senyorijs per part dels reis a favor de famílies nobiliàries, per motivacions polítiques i fiscals, tant comú als nostres regnes com al de Castella durant els segles de l'Edat Moderna, desfent moltes vegades la trajectòria anterior d'incorporació de feus i baronies de cara a l'enfortiment de la potestat règia.

Bé que de manera breu, podem resseguir retrospectivament els atzars d'aquest joc de cessions i reincorporacions de les esmentades baronies. Començant per la de Molins de Rei, aquesta reconeixia el seu origen en la venda que la reina Leonor, muller de Pere III el Cerimoniós, havia fet a favor de Berenguer de Relat, de la vila de Molins de Rei (de fundació règia) i del veí Castell Ciuró (originàriament templer) el 1366, i més precisament encara en la conversió que dos anys després féu l'esmentat rei Pere del castell Ciuró en castell termenat, és a dir, amb terme jurisdiccional propi, subjectant-li la vila de Molins de Rei, enclavada en el seu perímetre, i constituint-ne Berenguer de Relat el seu primer titular.¹⁶ No passaria un decenni sense que Berenguer de Relat eixamplés aquell senyoriu en adquirir el 1377, de Simó dez Llor, la jurisdicció dels veïns castell i parròquia de Sta. Creu d'Olorde i de Vallvidrera que el pare del venedor, Pere dez Llor, havia comprat al rei Pere III el 1355.¹⁷ La família Relat posseí prop de mig segle tot aquest ampli domini, que abastava la vessant esquerra de la vall del Llobregat des dels cims de la muntanya de Collcerola, separadors del territori barceloní, amb la inclusió de diferents parròquies o universitats (comunitats civils), la primera de les quals seria sens dubte la de

16. Vid. F. CARRERAS CANDI: *Notas históricas de Sarriá*. Barcelona, 1897, p. 47 i ss. En Ap. VII (p. XXVII) publica el text de la constitució del terme jurisdiccional, que reproduïx parcialment E. HINOJOSA: *El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media*. Madrid, 1905, p. 108, nota.

17. CARRERAS CANDI: *Ob. cit.*, p. LVII, ap. XVII, publica el text de la venda així com altres documents complementaris, reproduïts per Ll. SALLEN: *Historia de Vallvidrera*. Barcelona, 1916, p. 82 i ss. Vid. també, J. TORT: *El castell Ciuró. Notes històriques*. Molins de Rei, 1968.

Molins de Rei. D'aquesta vila, de progressió social i humana creixent, en sortiria una aspiració popular —també comuna a moltes ciutats i viles de dependència senyorial— de redimir-se del jou feudal i incorporar-se a la Corona, mitjançant la satisfacció al senyor de la quantitat estimada com a preu del domini. Així s'esdevingué, efectivament, a Molins de Rei l'any 1419, en què, per obra de llurs veïns, amb el pagament de 10.000 sous fixats com a preu de redempció a la casa Relat, tota la baronia retornava a mans del rei, llavors Alfons el Magnànim, el qual, arran d'aquesta incorporació, prometia solemnement al poble no alienar-la mai més de la Corona.¹⁸ Però poc durarà el compliment d'aquest compromís i la llibertat de la baronia, perquè deu anys després, el 1430, el sobirà mateix en cedia la jurisdicció a Galcerà de Requesens. De fet, aquesta nova venda venia motivada per la impossibilitat en què es veïeren els veïns de satisfer els deutes i les garanties subsegüents que hagueren de contraure per reunir aquella suma i que els obligà a pactar amb Galcerà de Requesens la reassumpció del dit deute.¹⁹ La família Requesens assentava així la seva titularitat en la baronia de Molins de Rei, que comprenia, a part de la vila, les parròquies de Vallvidrera i Santa Creu d'Olorde, aquesta amb la sufragània de Sant Bartomeu de la Quadra.

És prou coneguda l'afecció de Galcerà de Requesens pel seu Palau de Molins de Rei i el paper important que acomplí dit noble com a Governador de Catalunya durant l'època de Joan II, partidari seu en la guerra civil contra la Generalitat i el poble de Catalunya. El fill de Galcerà, Lluís Requesens i de Soler, havia estat constituït pel seu pare, en virtut de capítols matrimonials signats el 1456, hereu de la vila de Molins de Rei i de les referides parròquies de Santa Creu d'Olorde, Vallvidrera i St. Bartomeu de la Quadra,²⁰ amb totes les seves rendes, drets i jurisdiccions. Aca-

18. Vid. les notes i textos reproduïts en l'obra *Els castells catalans*, vol. I, Barcelona, 1967, p. 439 i ss., concretament nota 12.

19. *Els castells catalans*, loc. cit. Vegeu també, F. MARTÍ ALBANELL: *La Baronia de Molins de Rei*, en *Historial i Certamen Literari de la «Joventut Catòlica» de Molins de Rei*. Barcelona, 1930, pp. 125-130.

20. B. PEDEMONTE FALGUERA: *Notes per a la història de la Baronia de Castellvell de Rosanes*. Barcelona, 1929, p. 438.

bada l'esmentada guerra, Joan II afavoria encara més la família Requesens, fent venda a carta de gràcia —que es convertí en definitiva— el 1474 a favor del referit Lluís (en atenció al seu ajut en la guerra passada i al préstec de 15 mil florins d'or d'Aragó que el rei no li podia retornar) de la baronia de Castellvell, amb la vila de Martorell, integrada, aleshores, per les parròquies d'Abrera Castellví de Rosanes, Castellbisbal, Sant Andreu de la Barca i Sant Esteve Sesrovires, conjunt que es coneixeria també com a marquesat de Martorell.²¹ Tenim ja unides en les mateixes mans les dues baronies contigües territorialment, i que per tal motiu podien ésser anomenades —segons s'alludeix en el text de les Ordinacions que ens ocupa— com a Baronies de Martorell, abastant des de Molins de Rei a més enllà de les riberes de l'Anoia.

Els descendents de Lluís de Requesens i Soler (1474-1509), Estefania de Requesens (1509-1549), Lluís de Requesens i Zúñiga, el famós cabdill de Lepanto (1549-1576), Mencia de Requesens (1577-1618), el seu fill Lluís Fajardo Requesens (1618-1631) i el seu nét Pere Fajardo Requesens (1631-1647), aquests darrers marquesos de los Vélez, continuaren en la possessió i jurisdicció de les «baronies de Martorell». Però heus ací que el 1640 esclata, com és sabut, la Guerra de separació, dita dels «Segadors», pel fet que la Generalitat de Catalunya rebutja la sobirania del rei Felip IV i es posa sota la del rei francès, mantenint amb el primer una prolongada lluita de prop de tretze anys. I en aquesta guerra, justament, a Pere Fajardo, marquès de los Vélez i baró de Martorell, fidel incondicional del rei espanyol i que ja havia ocupat càrrecs virreïnals a Aragó, València i Navarra, li correspongué el comandament de l'exèrcit que el comte-duc d'Olivares envià per a reduir Catalunya i que envaïa el Principat la tardor d'aquell any 1640. No es d'estranyar, així, que la Junta de Braços generals —és a dir, la representació de les Corts Catalanes—, acordés en la seva sessió del 4 de desembre declarar enemic de la terra el referit marquès de los Vélez i confiscar-li tots els seus béns del Principat, aplicant-los al

21. PEDEMONTE: *Ob. cit.*, p. 436.

fisc de la Generalitat a tall de contribució per les despeses de la guerra.²² Per això les «Baronies de Martorell» apareixen com a possessió de la Generalitat de Catalunya, en aquests anys 1672 i 1676, en què es promulgaren les *Ordinacions* que presentem, sota el comandament d'un Governador per ella nomenat. I així hi roman-gueren fins acabada la guerra, en què retornava a la família de los Vélez, concretament en el fill de D. Pere, Ferran Joaquim Fajardo, el qual sembla no haver-se'n possessionat fins al 1661.²⁸

Vet ací, doncs, com les *Ordinacions* de Sta. Creu d'Olorde i la quadra de St. Bartomeu, pertanyents a les «baronies de Martorell», apareixen promulgades pels governadors posats pel Diputats de la Generalitat de Catalunya, titular de la seva senyoria, Francesc Vergós el 1642 i Joan de Montsuar el 1646, cas ben peculiar certament en la història del règim senyorial a Catalunya i derivat de les circumstàncies especials que vivia aquells anys el Principat.

b) *La formulació de les Ordinacions*

Dues són, segons acabem d'alludir, les sèries i grups d'*Ordinacions* donades per a Santa Creu d'Olorde de què tenim constància. Les primeres foren concedides pel Governador de les Baronies de Martorell nomenat per la Generalitat, el donzell Joan Francesc Vergós, en instrument rebut en poder del notari reial i escrivà de les dites Baronies, el 8 de novembre de 1642, prèvia deliberació del Consell de la universitat, celebrat dos dies abans, però d'elles no en coneixem pas el text,²⁴ bé que ens consta la seva plena confir-

22. PEDEMONTE: *Ob. cit.*, p. 536.

23. PEDEMONTE: *Ob. cit.*, p. 547.

24. Consta que foren rebudes pel notari públic del Col·legi de Barcelona i escrivà de les baronies de Martorell, Sebastià Costa. Però malgrat les nostres recerques en els manuals de nòtules i protocols corresponents a dit notari i en la referida data, a l'Arxiu Històric de Protocols de Barcelona, no hem pogut trobar el text de les alludides *Ordinacions*. És curiós assenyalar, amb tot, que en els assentaments dels dits manuals corresponents a dates pròximes a la de l'atorgament, i ádhuc en la del mateix 8 de novembre de 1642, hi figuren actuacions del susdit notari en afers relatius a veïns de Martorell i rodalies. És possible que, havent autoritzat l'aprovació de les *Ordinacions*, en tal data, les assentés no en el Manual comú, sinó en un especial per a les Baronies de Martorell, com així hi figuren en un de semblant les de 1646, autoritzades —com veurem— pel notari Lentsclà.

mació ulterior, el 1646, amb ocasió d'atorgar-se les segones ja alludides. Ignorem fins a quin punt els capítols del primer grup poden considerar-se totalment independents, o bé foren refoses en alguna major o menor part, en el cos de les novament concedides, a la curta distància de quatre anys després i que conservem en la seva integritat, confirmació que fou efectuada en el mateix dia i en el mateix instrument d'aprovació de les segones.²⁵

El text d'aquestes segones Ordinacions ens informa sumàriament de la seva gestació. Arrenca aquesta d'un privilegi concedit, en data no precisada, pel Governador antecessor de l'atorgament, D. Bernat de Tort, als «homens y particulars de Sta. Creu del Orde y Quadra de St. Bartomeu», en el capítol 5.e del qual els facultava per a «fer Ordinacions entre ells concernents lo bé, utilitat y profit de dita parròchia y quadra ab licència emperò de V.^a S.^a y de sos successors». En ús d'aquesta facultat, els jurats i el Consell general de la *universitat* (la municipalitat) dels dits llocs prepararen i redactaren un cos d'ordinacions, i les feren pregonar públicament («ab veu de pública crida») per a coneixement general de tot el veïnat. I després d'aquest tràmit, les presentaren al Governador de les baronies, aleshores el ja esmentat Joan de Montsuar, a fi que —i d'acord amb el previst en l'alludit cap. 5.e del privilegi— es dignés conferir-li llur aprovació i sanció definitiva, com corresponia a la seva autoritat.

Un cop rebut el text de mans dels jurats, el Governador demanà el consell del jurista Jeroni Pastor, assessor de dites Baronies sota el beneplàcit d'ell i dels Diputats del General. I atenent que els dits capítols i ordenances concernien al bon estat i regiment dels afers de les esmentades parròquia i quadra, i que llur observança podia contribuir a un millor govern, les aprovà plenament, en tot

25. En un punt concret es pot testimoniar explícitament la connexió entre les Ordinacions de 1642 i les de 1646. En el capítol [19] d'aquestes darreres, en referir-se a un Consell especial per fer el tall de contribució de guerra, constituït per 18 persones, es precisa que aquestes estan ja insaculades (és a dir, designades per sort) a tal efecte «conforme se conté ab la deliberació de tot lo Concell General que es tingué a sis de nohembre de mil siscents quaranta dos, y privilegi concedit a vuyt de dit mes y any en poder de Sebastià Costa notari les hores scrivà de dites Baronies».

el seu contingut, fent però la salvetat que amb la present concessió no entenia atribuir a la universitat dels llocs en qüestió la menor jurisdicció per a fer *ordinacions*, la qual era retinguda per ell i el seu representant, la Diputació del General. Breument, i segons la norma corrent, la universitat del poble tenia facultats per a redactar ordinacions, per a preparar-les i presentar-les a la superioritat, però la seva aprovació, la força d'obligar i validesa jurídica corresponien en darrer terme a l'autoritat senyorial. Era així com el governador sancionava els capítols presents, prometia observar-los i complir-los, i manava a tots els oficials, agents i súbdits en general la seva estricta observança, sota pena de 25 lliures imposadora als contraventors en benefici del patrimoni de la Generalitat.

Aquesta aprovació era signada el 15 d'octubre de 1646, sota el segell del Governador, en instrument rebut pel notari reial i públic de la ciutat de Barcelona, Francesc Lentisclà, i amb el testimoniatge de Joan Mercader, revenedor, el ciutadà Macià Maura, assistent del Governador, i Bernat Lentisclà, escrivà de Barcelona.²⁶

En rigor, doncs, era la Generalitat de Catalunya com a titular de les baronies de Martorell confiscades al marquès de los Vélez, qui en definitiva aprovava i concedia aquelles Ordinacions dels paratges de Santa Creu d'Olorde i Sant Bartomeu de la Quadra, que hi pertanyien. En el seu nom, actuava el Governador ordinari de les baronies, Don Joan d'Argensola i de Montsuar, que per altres referències del mateix protocol notarial sabem que era el Diputat del Braç Militar de la Generalitat durant aquell trienni i que deixà constància d'altres actuacions de govern i administració en dites baronies, si bé sense la rellevància d'aquesta promulgació d'Ordenances: pagaments de factures d'obres en edificis públics, llicències de prendre aigües del Llobregat per a regadiu, arrendaments, previ encant, dels delmes del gra que rebia el marquès, concessió d'empresonaments atenuats a diferents veïns de la vila de Martorell, etc., etc.

26. AHPB. Francesc Lentisclà: *Manual de negocis de la baronia de Martorell* (15 d'octubre de 1646 a 24 d'abril de 1648), fols. 1-8 sense numerar, Ligall 22.

c) *El contingut normatiu*

El cos normatiu de les nostres Ordinacions consta de 20 capítols breus i concisos, sense numeració particular però ben apreciats pel seu encapçalament: *Primo* (el primer) i *Item*, la resta. Com de costum en aquesta llei de textos populars, de nivell jurídic elemental i planer, es ressenten d'una falla de sistemàtica, per bé que s'hi endevina un cert intent d'ordenació que no passa d'una trama externa. Els capítols 1 i 2, així com el 14 i el 19, incideixen sobre l'estructura orgànica de la Universitat, mentre que els restants se centren en l'objectiu fonamental de la seva normativa: la policia rural i de proveïments, com a qüestions més vitals per una comunitat de caient essencialment terrassà i forestal, amb reduïts nuclis d'habitació compacta —a ben segur tan sols les sagreres de Santa Creu i St. Bartomeu— i més nombrosos masos escampats pel seu terme. Uns escadussers capítols [19-20] toquen —per excepció— aspectes militars, explicable indubtablement per les circumstàncies de guerra en què es vivia en aquell tombant. Però, en diversos extrems d'aquestes prevencions de policia administrativa, hi podem espigolar també notícies per completar el quadre de la seva fesomia jurídic-pública.

Com hem dit ja de passada —i figura reiteradament en el text—, la parròquia de Sta. Creu d'Olorde i la quadra de Sant Bartomeu formaven conjuntament una *universitat*, vocable amb què el lèxic català —i abans el llatí— des dels inicis del règim comunal a finals del segle XII, designava l'entitat jurídica local, es a dir, el municipi.²⁷ Aquesta universitat o municipi, a l'estil de les entitats menors rurals, generalment de dependència senyorial, del nostre país a l'Edat Moderna, es regia per un aparell de govern lògicament molt més simplificat que el de les populars ciutats i viles. Aital organisme se cenyia, en efecte, a un grup de *jurats* en nombre reduït (que no resta especificat en el nostre cas) i un *Consell* també indeterminat ací, per bé que podem suposar integrat de tots els veïns

27. Vid. J. M.ª FONT RIUS: *Orígenes del régimen municipal en Cataluña*, Anuario de Historia del Derecho Español, XVII (1946), p. 304 y ss.

o caps de casa, el Consell general que assisteix normalment els jurats directius, i constitueix l'òrgan deliberant ordinari. Hem al·ludit ja com fou, en una reunió dels Jurats i Consell, que es confeccionaren i aprovaren en principi les presents Ordinacions. D'entre els jurats, en nombre imprecís com hem vist, se'n destacava però el *jurat en cap*, un «primus inter pares» entre els altres membres del cos directiu, al qual les Ordinacions confereixen especials atribucions, com són les de convocar el Consell quan ho cregués oportú (capítol 1), convocar i reunir el sometent de la parròquia i quadra, en cas de necessitat, aplegant-lo a casa seva (capítol 20), i judicar personalment certs casos més greus dintre l'àmbit de la policia rural: els furtos de raïms, fruites, llenya o altres coses, perpetrats amb animals. A tots els *jurats* en general, a part de les concretes atribucions del jurat en cap, se'ls conferia la funció inspectora de les normes de policia rural i bon govern de la comunitat, i en certa manera judicial respecte les infraccions comeses contra elles. El capítol 3 ens dirà per exemple que «els jurats aniran per judicar alguna malfactura en raó de danys causats pel bestiar», i acreditaran per tal funció el seu corresponent salari (deu sous per actuació), salari que anirà a càrrec, bé del denunciador de la «malfactura» bé del seu causant, segons l'import del dany produït (capítol 4). Però, a més, cas de no satisfer-se les sancions (*bans*) de manera voluntària o de no fer efectiu el *tall* o contribució acordada en Consell, els jurats tenien facultats executives per a procedir a llur exacció, respecte al deutor morós (capítol 11). D'una manera concreta, el capítol 13 es refereix a aquesta facultat inspectora i executiva dels jurats («lo un en absència del altre») en el cas del carnisser defraudador del pes en el subministre dels productes. També es confien als jurats certes funcions de tipus civil i d'índole veïnal, com eren les de *fitar* —fixació de partions— en les terres del terme, si bé per a aquesta missió calia comptar amb la prèvia llicència del senyor i amb l'assistència d'un seu representat (capítol 18).

El Consell es reunia, com ja hem insinuat, a requeriment dels jurats o jurat (en Cap) en el dia que ells assignessin. El funciona-

ment regular d'aquest òrgan presentaria segurament certa dificultat, com es testimonieja ben sovint en altres localitats del país, per la incomoditat dels veïns de deixar llurs tasques o acudir al lloc de reunió (generalment la sagrera de l'església parroquial), a voltes fent camí més o menys llarg i dificultós. Per això les *Ordinacions* de Sta. Creu s'inicien amb dos capítols d'imposició a favor d'aquesta celebració regular del Consell i disposen en el primer que l'assistència dels convocats es obligatòria sota pena de 5 sous, llevat d'impediment justificat, i prohibeix en el segon que cap dels concurrents gosi *alsarse i anarse'n* de la reunió, abans de feta la conclusió de l'afer que es tracta, sota pena d'altres 5 sous, a fi d'evitar-ne tota indeterminació en la resolució. Assenyala també que els acords han de prendre's pel vot i parer de la major part.

L'organisme comunal es completava amb un càrrec u ofici, el Clavari, vertader tresorer o administrador de la comunitat. Jurats i Clavaris, seguint també la norma general al nostre país, eren de renovació anyal, que tenia lloc ací els darrers dies de l'any. Bé que no es precisa explícitament en les *Ordinacions*, es dedueix emperò que el sistema de designació era el d'insaculació o sorteig, que en aquests segles de l'Edat Moderna s'anava estenent per tots els municipis de la Corona d'Aragó, havent-se iniciat per als de les grans capitals al final del segle xv. El capítol 14 afegeix que els dits càrrecs seran *estrets* (és a dir, extrets dels sacs o bosses insaculats) i un cop prestat el jurament «donaran lo compte», és a dir, donaran comptes de la seva administració als Jurats i Clavaris nous, sota pena de deu sous per cada dia de demora del terme previst (de Sant Esteve de Nadal al tercer diumente de gener), i salvat la justa causa que coneixeran els Jurats i Clavaris amb alguns membres del Consll. Sorpren que en el nostre text, i en relació amb el mecanisme d'aquests òrgans de govern local, no es faci cap referència a la figura del *batlle*, que a tot arreu era el president nat de la *universitat*, exercint-hi una funció directiva i també representativa de l'autoritat superior (la Corona o el senyor jurisdiccional).

Ultra el Consell general u ordinari, el capítol 19 fa esment de l'existència d'un Consell especial dedicat a la funció del «compar-

timent de la part del Batalló que toca apagar a dits termes i altres gastos en servei de Sa Magestat Cristianísima (el rei de França) y de la provincia». Es tracta evidentment d'una comissió eventual motivada per la circumstància de la guerra, que obligava a uns impostos extraordinaris per al sosteniment d'un Batalló, sosteniment que, pel que sembla, afectaria també el veïnat de llocs contigus, ja que consta que entre 1644 i 1650 els amos de les cases de Vallvidrera hi contribuïen.²⁸ Aquest Consell o comissió es componia de 18 persones, ço és, 12 de Sta. Creu i 6 de la quadra de St. Bartomeu, i complia funcions des de 1642, en virtut del calendat privilegi que donà lloc a les primeres Ordenances i a tenor de les quals foren insaculats els 18 membres. Ell era l'encarregat d'atendre la derrama o tall de les contribucions degudes, i tots els altres particulars havien de passar pel que dites divuit persones resoldrien i deliberarien. Era una funció tècnica que es comprèn que no recaigués a la competència del consell general de veïns i es reservés a un consell reduït i permanent.

La part fonamental del cos normatiu de les presents Ordinacions (capítols 5-12 i [15-18]) està dedicada, com ja s'ha assenyalat, a regulacions de policia rural del terme, a part d'algun altre extrem escadusser relatiu al petit comerç de proveïments (capítol 13) o al deure d'ajut en la funció de seguretat pública veïnal (capítol 20). La norma d'aquest ordenament no discrepa en general de la usual en semblants *Ordinacions* d'altres pobles i no es presta, per raó del seu casuisme i menudència, a esgranar-ne amb detall el contingut. Diguem, en general, que la faisó dels capítols és la d'un seguit de prohibicions d'actuar de determinada forma, amb assenyalament d'unes corresponents sancions pecuniàries. La tònica general de la normativa és la de salvaguarda de la integritat de possessions privades del terme: terres de conreu o ermes, boscos, etc., enfront de les actuacions incontrolades de particulars, especialment de pastors o guardians de bestiar. Les prohibicions afecten la pastura en terrenys particulars sense llicència del seu amo (capítol 5); la introducció de bestiar en vinyes, camps i horts els dies després de

28. SALLENY: *Història de Vallvidrera*, p. 72.

ploure, ni en el temps que els guarets estaran en pols (capítol 6); la de no poder pasturar bestiar sense portar esquella i no fer-ho en la rodalia de les cases de Sta. Creu i St. Bartomeu «a tir de pedrenyal» sense llicència de l'amo; la talla de branques d'arbres diversos (capítol 15); la de travessar —personalment o amb animals— les heretats alienes, sense ésser forçós (és a dir, cas d'obligada servitud de pas per accedir a la via pública), tolerant l'espordic pas, sense «fer camí», això és, sense donar lloc a una travessia permanent (capítol 16); els furts de fruites, rames o llenyes en predi aliè (capítol 12), etc., etc. Les conseqüències de les infraccions són variades i, a voltes, ben matisades. Nogensmenys algunes d'elles comporten la doble responsabilitat: la multa o *ban* i, a més, la indemnització del dany causat a l'amo perjudicat; però en algun cas (capítol 10), es determina que en judicació de malfactura o tala no hi ha obligació de pagar ban, sinó sols indemnització, a elecció del perjudicat. En l'esmentat cas de furt de fruites (capítol 12), s'assenyala una multa diferent per l'infractor de la parròquia respecte a la del foraster, aquesta pujant el triple de la primera. Com a norma general sobre la destinació de les sumes provinents dels bans o multes, el capítol 27 determina que un terç d'elles correspon a la Cort (serà la del batlle i jurats?), un altre terç al qui administrará la justícia (els agents o agutzils encarregats de portar a cap les actuacions?), i l'altre terç a l'acusador o al qui determini el senyor de la baronia.

L'únic capítol relatiu al bon ordre en el règim de proveïments (capítol 13) prevé al Carnicer que faci el degut pes al comprador, sancionant el frau amb una forta multa en relació amb la quantitat defraudada: si aquesta és menor d'un diner, se li imposarà la pena de 5 sous, i si és major d'un diner, la de 10 sous, a més del comís de la carn servida amb frau de pes.

Més amunt hem indicat ja la funció dels jurats en la comprovació de totes aquestes malfactures i infraccions i l'enjudiciament i execució que els són inherents.

Finalment, el darrer capítol (20), determina l'obligació veïnal d'acudir a *sometent* a requesta del jurat en cap. La convocatòria es

faria a so de campana, en la forma acostumada i afectava a tots els caps de casa, o en el seu lloc a altre que els substituís, armats degudament «ab les armes lícites y permesas», sota pena de 3 lliures repartidores en la forma abans indicada.²⁹

* * *

Hem ofert en aquestes curtes planes una pinzellada sobre l'ordenació de la vida jurídica d'una modesta comunitat local, una *universitat* del rodal barceloní amb la seva peculiar fesomia rural i bosquetana. La lectura del text de les Ordinacions que acompanyem en l'*Apèndix*, amb llenguatge planer i el seu estil senzill i popular, reflectirà d'una faisó més viva i expressiva aquest quadre apressadament esbossat que pot constituir una mostra, junt amb els textos registrats més amunt i els altres de la mateixa natura, ja publicats, de l'interès i significació d'aquests tipus de font de dret local per al coneixement de la vida administrativa i social dels nostres vilatges i ruralies.

J. M.ª FONT RIUS
Universitat de Barcelona

29. Sobre el sometent en aquests paratges del Llobregat pot ésser útil donar una ullada al treball de Josep M.ª MADURELL, *Els Sagramentals del Vallès, Maresme i Llobregat (Contribució a la seva història)*. En «VII Congreso de Historia de la Corona de Aragón. Comunicaciones II», Barcelona, 1964, pp. 183-192.

APÈNDIX

Ordinacions de Santa Creu d'Olorde i quadra de Sant Bartomeu (1646).

AHPB, Francesc Lentisclà. Manual de negocis de la baronia de Martorell, fols. 1-8, lligall 22.

Die lunae XV mensis octobris anno a nativitate Domini MDCXXXVI.

Nos dompnus Joannes de Argensola y Munsuar de Arinyo, Gubernator Generalis Baroniarum Martorelli et aliarum pro Generali Cataloniae domino earum ad humilem supplicationem juratorum et sindici parrochiae Sancte Crucis de Ordine et quadre Sancti Bartholomei durante tamen nostro et ad modum Illustrissimorum dominorum Deputatorum dicti Generalis Cataloniae et suorum successorum beneplacito, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus, seu iterum de novo concedimus ordinationes dicte parrochiae et quadre concessas per Illustrrem dominum Joannem Franciscum de Vergos, quondam, domicellum Gubernatorem dictarum Baroniarum instrumento inde recepto penes Sabestianum Costa, notarium regium et de Collegio notariorum regionum Barchinone, olim dictarum Baroniarum scribam, die octava mensis novembris anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo quadragessimo secundo, eisdemque ordinationibus nostram interponimus auctoritatem pariter et decretum, presentibus testibus Joanne Mercader rivenditore cive, Maciano Maura de familia dicti Illustris domini Gubernatoris et Bernardo Lentiscla scriptore Barchinonae.

Dicto die

Pateat universi, quod nos dompnus Joannes de Argensola Munsuar de Arinyo, Barchinonae populatus, Gubernator Generalis Baroniarum Martorelli et aliarum, pro Generali Catalonie domino earum, quia, pro parte Juratorum et singularium parrochiae Sancte Crucis de Ordine et quadre Sancti Bartholomei de pertinentiis dictarum Baroniarum fuerunt nobis presentata in scriptis capitula per omnes dictos singulares, cum licentia Illustris Benedicti de Fort, quondam, predecessoris nostri Gubernatoris dictarum Baroniarum diebus iam elapsis, simul convocatos et congregatos inita et facta tanquam utilitatem et bonum publicum eorum et dictae parrochiae et quadre concernentia, que sunt tenoris huiusmodi.

Molt Ilustre Señor.

Per al cumpliment de privilegi concedit per lo Governador predecessor de V.S.^a als homens y particulars de Santa Creu del Orde y Quadra de Sant Bartomeu, sufragania de Santa Creu, en lo quint capitol de dit privilegi que diu, que los particulars pugan fer ordinations entre ells, concer-

nents lo be, utilitat y profit de dita parrochia y quadra ab licencia empero y firma de V.S.^a y de sos successors, suplican humilment, sie servit concedir, decretar y otorgarlos los capitols, ordinations y gratias següents, los quals son passades per lo Concell de dita universitat, y aquelles publicar ab veu de publica crida, a fi que ningu puga ignorancia allegar.

[1]. Primo, que tota vegada que los Jurats o Jurat voldran tenir Concell, sia obligat lo Jurat en Cap de fer juntar dit Concell per lo die que dits Jurats assignaran, y los qui noy seran caigan en ban de sinch sous, acceptat justa causa, de la qual hajan de ser conxedors dits Jurats.

[2]. Item, per quant se poria seguir quant se te Concell de alsarse y anarse algu o alguns del Concell, sens esser feta la conclusio del ques tracta y les coses porian romandrer indeterminades, que platica a V.S.^a que lo que ans de feta dita conclusio, determinacio de dit Concell se alsara y sen anira, que caiga en ban de sinch sous, y aquells ben executats, y en lo ques tractara se haja de star al vot y parer de la major part.

[3]. Item, que tota vegada que los Jurats aniran per judicar alguna mala factura en raho de dany haura causat lo bestiar, tingan per lur salari deu sous per quiscu, los quals haje de pagar aquell qui haura causat lo dany.

[4]. Item, que sempre que vayen a judicar alguna mala factura o dany hauran donats alguns bestiar, si los tals danys no arribaran a deu sous, sie obligat a pagar lo salari als Jurats lo qui haura requerida la tal judicació, y passant de dits deu sous sie obligat a pagar lo amo del bestiar qui lo tal dany haura donat, dit salari als Jurats y tot lo que ells judicaran.

[5]. Item, que ningu bestiar gros ni menut, puga pesturar en terras axi hermas com conredisses, de homens de Santa Creu y Quadra de Sant Barthomeu, sen licencia de qui seran les tals heretats, terres y possessions, sots ban de sinch sous per cap de bous o vaques, acceptat los nadons fins tingan un any, y de qui al devant pagan lo ban susdit de dies, deu sous de nits, y de sis diners per cap de tosino y cabra, y de quatre diners per cap de ovella o altre bestia menuda.

[6]. Item, que apres que aje plogut dins tres dias següents, ningu pastor de ninguna carnissaria com qualsevol altre, no gos metra dins las vinyes o camps o ortos algun bestiar, ni en altre temps quant los gorets estaran en pols, sots ban de quatre diners per cap de ovella, y de sis diners per cap de cabra o crestat, y los dits pastors y altres que guardaran bous y vaques no pugan pasturar lo bestiar sens esquella sots pena de sinch sous.

[7]. Item, que ningu pastor axi lo de la carniceria com qualsevol altre, no gos pasturar al entorn de ninguna casa de Santa Creu y Quadra de Sant Barthomeu a tir de pedrenyal tot alrededor de dites cases y masos, sens licencia del amo de dites cases, sots ban en lo precedent capitol dit.

[8]. Item, que ningu pastor ni altra persona estrangera no gos metre ningu bestiar menut per pesturar en les terres de dites cases y massos de

Santa Creu y de Sant Barthomeu, sots bant de tres lliures, acceptat los que tenen terres en dits Santa Creu y Quadra, y que los tals no sien compresos en lo dit ban de tres lliures, sino de quatre diners per cap.

[9]. Item, que ninguna persona de qualsevol ley, stament, condicio sie, gose entrar en alguna vinya o altre propietat de altre per pendre o furtrar rayms, fruyta, lenya o altres coses, si donchs l'amo de qui seran les tals coses noy es present, sots bant de sinch sous de dies, y deu sous de nits, e ultra asso ha de estar a dret a la part damnificada.

[10]. Item, que haont hi haura judicació de mal factura o tala, no stiga obligat a pagar bant, y que tinga elecció lo qui haura rebut lo dany de fer pagar lo que millor li aparaxara.

[11]. Item, sempre que algun de la dita parrochia y quadra, recusas de pagar ninguns dels sobredits bants o qualsevol tall fet ab consentiment del Concell, y que los Jurats tingues de anar, sie obligat de pagarli son salari, que son deu sous.

[12]. Item, que si algu sera trobat ab animal per pendrer o furtrar llenya, rahims, y altres coses, sie portat en casa del Jurat en Cap que vuy es y per avant sera, y si es de la parrochia cayga en bant de vint sous, y si es de fora della tres lliures.

[13]. Item, que tot carniser o tallador de son dret al comprador, e si no u fa que pach per ban si manca de un diner avall sinch sous, e de un diner a més, de deu sous, y la carn perduda, per quiscuna vegada que en frau sera trobat, y que los Jurats lo un en ausencia de altre lay pugua pesar y executar.

[14]. Item, que los Jurats y Clavari vells, hajen de donar lo compte als Jurats que novament seran estrets, prestats que hajen lo jurament, de Sant Esteva de Nadal fins al ters diumenge de janer qui es a un any, sots pena de deu sous per quiscu qu's perdra, y que los Jurats nous lo tingan de pendre sots la mateixa pena, acceptat justa causa de la qual sien conexedors los Jurats y clavaris que volrran fer sa obligacio ab alguns del Concell.

[15]. Item, que ningun pastor ni altres que gardaran bous o vaques, gosen tallar ninguna branca o rama de ninguna morera de arbrers sens licencia de qui seran los dits arbrers, sot bant de vint sous per quiscuna vegada.

[16]. Item, que tota persona que passara per la heretat del altre fent hi cami que no sia forsos y sens licencia del amo de dita heretat, terres y possessions, caigan en ban de deu sous per quiscuna vegada per persona, y de sinch sous per cap de bestia grossa, y lo ban acostumat per altre bestia menuda, empero per passar una vegada ni dos no fent cami no sian compresos en lo dit ban.

[17]. Item, que dels bans y penes en los dits capitols y ordinacions imposades, sia la terça part de la cort y l'altra de qui administrara la justicia, y la altra terça part del acusador ho de qui V.Sff^a dispondra y manara.

[18]. Item, que los Jurats de Santa Creu pogan fitar en terres de dit terme y quadra de Sant Barthomeu, precehint empero llicencia del senyor quiscuna vegada, y ab assistencia de la persona que dit senyor volrra.

[19]. Item, que per a poder fer millor lo compartiment de la part del Batallo que toca a pagar a dits terme de Santa Creu y quadra de Sant Barthomeu y altres gastos, se offereixen acudir ab mes promptitut al servey de sa magestat Christianissima y de la provincia, sie servit V.S.^a concedir llicencia de divuyt persones de dits terme y quadra pogan tenir Concell com desde lo die que's concedi lo privilegi baix chalendat fins vuy s'es obtingut y deliberat y resoldre tot lo que convindra, ço es dotze de Santa Creu y sis de la quadra de Sant Barthomeu, y que tots los demes particulars hajen de estar al que dites divuyt persones resolrran y deslberan, les quals divuyt persones ja estan inciculades per aquest affecte conforme se conte ab la deliberació de tot lo Concell General ques tingué a sis nobembre mil sis cents quaranta dos, y privilegi concedit a vuyt de dit mes y any, en poder de Sabestia Costa, notari, les hores scriva de dites Baronies.

[20]. Item, que en tota occasio de somatent que per orde del Jurat en Cap de dita parrochia y quadra se assanyalaria ab so de campana en la forma acostumada en casa del Jurat en Cap tots los caps de casa o en llur lloch altre ab ell per armes ab las armas licitas y permesas, a pena de tres lliures en la forma sobredita repartidora, que ho rebran los Jurats y singulars personas de dita parrochia y quadra a singular gracia y merce lo officii.

Altissimus Boffill.

Nec non supplicasse quatenus preincerta capitula et omnia et singula in eis contenta, concedere, laudare, approbare grattificare et confirmare dignaremur, Nos vero supplicatis benigne annuentes de consilio magnifici Hyeronimi Pastor, V.I.D. assessoris dictarum Baroniarum durante tamen nostro et admodum Illustrissimorum dominorum Deputatorum Generalis Catalonie et suorum successorum beneplacito, attento quod contenta in iam dictis capitulis seu ordinationibus concer[n]unt bonum statut regimen rerum memoratae parrochiae Sanctae Crucis de Ordine et quadre Sancti Bartholomei, et observatione illarum majori tranquillitate habitantes regi et gubernari potuerunt, concessimus pro ut concedimus capitula supra incerta dictis supplicantibus iuxta eorum et cuiuslibet eorum seriem et thenorem, intellecto quod per presentem concessionem non intendimus tribuere exercitium aliquod iurisdictionis dictis universitati et singularibus dictae parrochiae Sanctae Crucis de Ordine et quadre Sancti Bartholomei, faciendi ordinationes imo eam penes nos et dictos et admodum Illustres dominos Deputatos retinemus et retinene volumus. Id circo, thenore presentis, per nos dicto nomine et dictum Generale Catalonie, dicta capitula et omnia et singular in eis et unoquoque eorum contenta cum decretatione comitacione et conditione pre expressis, laudamus, approbamus, ratificamus et confirmamus et etiam predicta vobis

concedimus, ac volumus durante nostro et dominorum Deputatorum et suorum successorum beneplacito vim privilegii et legi obtinere, promittentes vobis dicti Iuratis et singularibus dicte parrochiae Sanctae Crucis de Ordine et quadre Sancti Bartholomei, presentibus et futuris, in posse notarii dictarum Baroniarum subscripti tanquam publice persone pro vobis et eis recipientis et stipulantis predicta omnia et singula attendere et complere tenere et observare et in nullo contrafacere, vel venire, aliquo iure causa vel etiam ratione, dicto beneplacito ut predicatur durante. Mandantes universis et singulis Baiulis, Nuntiis et aliis Justitie, ministris dictarum Baroniarum ac aliis quibusvis personis earum jurisdictioni submissis, quatenus predicta capitula et omnia et singula in eis et unoquoque eorum contenta iuxta decretationem in calce illorum factam, vim privilegii concernentia teneant firmiter et observent, teneri et observari faciant, ut superius continet, et contra non facient nec aliquam contrafacere vel venire promittant ratione de qua sine causa si penam viginti quinque librarum patrimonio dicti Generalis Cattalonie in casu contrafactionis aplicandarum, et a bonis secus agentis irremissibiliter exhigendarum cupiunt evitare.

Quod est datum et actum, Barchinonae die decima quinta mensis octobris anno a nativitate Domini millesimo sexcentesimo quadragessimo sexto.

Sig + num dompni Joannis de Argensola, Guberantoris Generalis predicti, qui predicta laudamus, concedimus et firmamus huicque instrumento publico sigillum nostrum apponi jussimus.

Testes sunt Joannes Mercader, revenditor civis, Massianus Maura famulis dicti Illustri domini Gubernatoris et Bernardus Lentsicla, scriptor Barcinonae.

